

Політична наука: конфліктологічний підхід

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>Для всіх</i>
Спеціальність	<i>Усі спеціальності</i>
Освітня програма	<i>Для всіх</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>очна(денна))/заочна</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2(3,4 семестр)</i>
Обсяг дисципліни	<i>2 кред. ЕКТС/60 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Залік МКР</i>
Розклад занять	<i>Лекції: Практичні заняття:</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор і практичні: Лектор: к.політ.н., ст.викл. Яковлева Неллі Іллівна +38 097 390 81 05 yakovlevanelly@gmail.com практичні заняття: ст.викл. Северинчик Олексій Павлович +38 067 297 96 79 o.severinchik@gmail.com</i>
Розміщення курсу	<i>https://do.ipu.kpi.ua/course/view.php?id=2898</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Завдяки засвоєнню змісту дисципліни студенти матимуть навички різноаспектного аналізу політичних процесів та розуміння їх конфліктогенності. Викладач надаватиме комплексний огляд категорій політичної науки, висвітлюватиме принципи функціонування політичної системи і проектуватиме моделі конфліктних взаємодій. На заняттях будуть розглянуті основні принципи здійснення політики у контексті конфліктологічного підходу та сучасної практики. Викладач розкриє сутність держави як головного політичного інституту. У процесі вивчення курсу буде приділено увагу питанню конфліктів в умовах різних типів політичних режимів та процесам демократизації сучасних держав. Також буде розглянуто ряд підходів до визначення політичних партій, особливостей їх функціонування в історичному і сучасному аспектах. Викладач звернеться до практики електоральних процедур і виборчих процесів, які мають високий ступінь

конфліктогенності. Під час вивчення дисципліни також будуть представлені суб'єктивні і психологічні складові політичних процесів, зокрема проблеми сучасного політичного лідерства, політичних еліт як суб'єктів управління конфліктами, а також політична свідомість і культура, що ретранслюються у ідеологічний вимір зіткнення інтересів. Для комплексного вивчення дисципліни окремо буде висвітлено сутність міжнародної політичних конфліктів, світового політичного процесу і глобальних викликів людству.

Студенти вмітимуть оцінювати політичні явища і події у динаміці, застосовуючи конфліктологічний підхід. Від студентів очікується вміння моделювати політичні процеси в залежності від поставлених цілей і завдань з позицій різних владних акторів. У практичній площині також є важливими навички реалізації та захисту своїх політичних прав і свобод, а також мотивація до вияву активної громадянської позиції.

Метою навчальної дисципліни «Політична наука: конфліктологічний підхід» є:

- сформулювати у студентів базову систему наукових знань щодо політичних процесів, інститутів, явищ, відносин крізь призму їх конфліктогенності;
- розвинути здатність експертного оцінювання, аналізу та управління політичними процесами.

Після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання:

Знання:

- базових понять та категорій політичної науки;
- об'єкту, предмету, мети та завдань дисципліни та зв'язку з іншими науками;
- конфлікту як стану функціонування політичної системи;
- сутності політики і влади;
- держави – головного політичного інституту;
- особливостей конфліктів за умов різних типів політичних режимів;
- політичних партій крізь призму конфліктної взаємодії;
- правової держави і громадянського суспільства;
- виборів як етапу ескалації політичних конфліктів;
- політичних еліт – рушійної сили динаміки конфліктів;
- лідерства і політичного іміджу;
- політичної свідомості і культури у контексті конфліктогенності;
- ідеологічного виміру політичних конфліктів;
- політичних технологій як інструменту управління конфліктом;
- комунікацій в умовах політичного конфлікту:
- політичної поведінки;
- міжнародної політики як поля зіткнення національних інтересів держав;
- зовнішньої політики України.

Уміння:

- досліджувати політичні процеси і встановлювати причино-наслідкові зв'язки;
- аналізувати джерела, типи, форми, фази і механізми врегулювання політичних конфліктів;
- розуміти специфіку політики і влади як явищ, що перебувають у взаємодії;
- визначати особливості держави через форму державного правління, державного устрою і політичний режим;
- оцінювати ефективність функціонування політичних партій з точки зору взаємоузгодженості інтересів різних соціальних груп;
- аналізувати роль громадянського суспільства у правовій державі;
- досліджувати виборчі процеси як період підвищення конфліктогенності суспільства;
- оцінювати роль політичних еліт під час соціально-політичних зіткнень;
- визначати моделі лідерства і базові архетипові образи політиків;
- моделювати світоглядні позиції на основі класичних ідеологій та їх сучасного переосмислення;
- окреслювати специфіку комунікацій у конфліктних політичних процесах;
- співставляти різні моделі політичної поведінки в умовах конфлікту;
- прогнозувати тенденції розвитку світових політичних процесів і зовнішньої політики України.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Навчальна дисципліна «Політична наука: конфліктологічний підхід» є елементом загальноосвітньої підготовки і формується з вибіркових дисциплін (Вибіркові освітні компоненти з загальноуніверситетського Каталогу). Дисципліна «Політична наука: конфліктологічний підхід» пов'язана з іншими навчальними дисциплінами. Засадничою для оволодіння матеріалами курсу є інформація, що її змогли опрацювати студенти під час вивчення інших дисциплін соціо-гуманітарного циклу.

Для вивчення дисципліни студенту необхідно мати навички роботи з електронними інформаційними базами.

3. Зміст навчальної дисципліни

Денна форма

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього:	у тому числі:		
		Лекції	Прак-тичні	СРС
1	2	3	4	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ.				
Тема 1.1. Основи і сучасні тенденції політичної науки.	6	2	2	2
Тема 1.2. Конфліктогенність політики і політичної влади.	6	2	2	2
Тема 1.3. Держава – головний політичний інститут.	6	2	2	2
Тема 1.4. Специфіка конфліктів за умов різних типів політичних режимів.	6	2	2	2
Тема 1.5. Політичні партії у процесах ескалації і врегулювання конфліктів.	6	2	2	2
Тема 1.6. Підвищення рівня конфліктності суспільства під час виборів.	8	2	2	4
Контрольні заходи	МКР			
Разом за розділом 1	38	12	12	14
РОЗДІЛ 2. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОГО ВИМІРУ ПОЛІТИКИ.				
Тема 2.1. Політична культура і свідомість: витоки конфліктогенності.	6	2	2	2
Тема 2.2. Політичні еліти та політичне лідерство як рушійна сила динаміки конфліктів.	8	2	2	4
Тема 2.3. Міжнародна політика як поле зіткнення національних інтересів держав.	8	2	2	4
Разом за розділом 2	22	6	6	10
Залік				
Всього годин:	60	18	18	24

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях та семінарах, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Бойко О. Д., Горбатенко В. П., Денисюк С. Г., Зеленько Г. І., Коваленко А.О., Корнієнко А. О. Прикладна політологія: навч. посіб. / В.П. Горбатенко (ред.).— К.: Академія, 2008. — 472с.
2. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політологія: навч. посіб.. — 7-ме вид., перероб. і доп. — К. : Знання, 2008. — 415с.
3. Кіржнер Л. О. Конфліктологія: навч. посіб. / Х. : ХНЕУ, 2007. — 142 с.
4. Піча В. М., Хома Н. М.. Політологія: підручник для студ. вищ. Закладів освіти. — 5-те вид., стер. — Л.: Новий Світ-2000, 2008. — 304с.
5. Політологія: Навч. посіб. / М. П. Гетьманчук, В. К. Грищук, Я. Б. Турчин та ін.; За заг. ред. М. П. Гетьманчука. - К.: Знання, 2010. — 415 с.

4.2 Допоміжна література:

6. Алмонд Г. А., Верба С. Гражданская культура и стабильная демократия / Политические исследования. 1992. № 4. — Режим доступу: http://www.polisportal.ru/files/File/puvlication/Starie_publicacii_Polisa/A/1992-4-Almond_Verba_Grazhdanskaja_kultura_i_stabilnost_demokratii.pdf
7. Арендт Х. Массы и тоталитаризм// Вопросы социологии. 1992. — Т. 1. - № 2. — С. 24-31.
8. Бжезинский З. Велика шахівниця / Пер з англ. О. Фашовець. — К.: Фабула, 2019. — 288 с.
9. Бурдьё П. Поле политики, поле социальных наук, поле журналистики / Пьер Бурдьё // О телевидении и журналистике / Пер. с фр. Т. Анисимовой, Ю. Марковой; Отв. ред., предисл. Н. Шматко. — М.: Фонд научных исследований "Прагматика культуры", Институт экспериментальной социологии, 2002. — 160 с.
10. Вебер М. Политика как призвание и профессия. — Вебер М. Избранные сочинения. — М., 1990.
11. Вебер М. Три чисті типи легітимного панування // Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Макс Вебер ; Перекл. з нім., післям. та комент. О. Погорілого. — Київ, 1998.- С. 157—272. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/weber/wbs.htm>
12. Дарендорф Р. Элементы теории социального конфликта// Социологические исследования. — 1994. — №5. — С. 142-147.
13. Дюверже М. Политические партии. / Пер. с франц. — М.: Академический Проект, 2000. — 538 с.
14. Козер Л. Функции социального конфликта / Пер. с англ. — М.: Идея-Пресс, 2000. — 208 с.
15. Куценко О. Зигзаги демократизации политического режима в Украине / О. Куценко // Социология: теория, методы, маркетинг. — 2005. — № 3. — С.65—79.
16. Маркс К. і Енгельс Ф. Маніфест комуністичної партії. Режим доступу: <https://www.marxists.org/ukrainian/marx-engels/1848/manifesto/index.htm>
17. Михельс Р. Демократия и железный закон олигархии // Диалог. — 1991. № 3. — С. 42-46.
18. Моска Г. Правящий класс / Пер. с англ. и примеч. Т.Н. Самсоновой // Социологические исследования. — 1994. № 10. С. 187—198.
19. Муссоліні Б. Доктрина фашизму. Режим доступу: <http://www.hai-nuzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
20. Парсонс Т. «О понятии политической власти» // Антология мировой политической мысли: В 4 т. М., 1997. Т. П. С. 479—486.
21. Почепцов Г. Г. Имидж и выборы: Имидж политика, партии, президента. - К.: АДЕФ-Украина, 1997. - 140с.
22. Растоу Д.А. Переходы к демократии: попытка динамической модели // Полис. — 1996. — № 6. — С.5 — 15.
23. Роль і місце засобів масової інформації у виборчому процесі: Зб. матеріалів міжнар. наук.- практ. конф. (доповіді, виступи, рекомендації) / Центральна виборча комісія / М.М. Рябець (ред. кол.) - К.: ЦВК, НВП «ПРОКОМ», 2000. — 133с.
24. Руссо Ж.-Ж.. Про суспільну угоду, або принципи політичного права / Пер. з фр. та ком. О. Хома. - К: Port-Royal, 2001. - 349 с.
25. Сартори Дж. Вертикальная демократия // Полис. 1993. — № 2. — С. 80—89.

4.3 Інформаційні ресурси

1. <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/> - Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. Соціологія. Політологія. Право.
3. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
3. <https://prometheus.org.ua/>. Найкращі онлайн-курси України та світу.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

N з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань
1	Тема: Основи і сучасні тенденції політичної науки. Основні питання: Аналіз політики крізь призму наукового підходу. Конфліктність політичних відносин. Сучасні тренди політичних процесів. Український контекст дослідження політики. Міждисциплінарний підхід до вивчення політичної науки. Специфіка і об'єкту предмету вивчення політичної науки. Співвідношення політичної науки з іншими науками про суспільство. Основні методи дослідження політики. Становлення конфліктологічного підходу до розгляду політичної науки. СРС: Проаналізувати зміни парадигм дослідження політики у ХХ столітті. Розкрити співвідношення політичного і суспільного. Виявити методи дослідження політики за допомогою конфліктологічного підходу.
2	Тема: Конфліктогенність політики і політичної влади. Основні питання: Конфліктний потенціал політики. Сутність поняття «політики». Види політики. Політика як свобода (Х. Арендт) та як протистояння (К. Шмітт). Характеристики політики. «Політичний клевер»: <i>polity</i>, <i>policy</i> та <i>politics</i>. Основні підходи до вивчення феномену «влада». Типологія влади. Державна і політична влада. Легітимність влади. Співвідношення легітимності і легальності. Типи легітимності влади за М. Вебером. СРС: Розкрити сутність системного виміру політику. Проаналізувати співвідношення політики і моралі.
3	Тема: Держава як основний політичний інститут. Основні питання: Підходи до визначення держави. Головні ознаки держави як політичного інституту. Державний суверенітет. Глава держави як вища посадова особа. Парламент – орган законодавчої влади. Уряд як вищий орган виконавчої гілки влади. Форми державного правління (монархія і республіка). Форми державного устрою (унітарні, федеративні і конфедеративні держави). СРС: Розкрити сутність етатизації та деетатизації суспільного життя. Проаналізувати феномен «Левіафану» у теорії Т. Гоббса.
4	Тема: Специфіка конфліктів за умов різних типів політичних режимів. Основні питання: Політичний режим як категорія вираження процесів демократизації у державі. Особливості політичних конфліктів у тоталітарних суспільствах. Характеристики політичних конфліктів в умовах авторитаризму. Демократичний політичний режим і конфлікти. Моделі трансформації політичних режимів у науковому доробку Ф. Шміттєра і Є. Вятра. Демократичні тенденції сучасності. Характеристика політичного режиму в Україні. СРС: Виокремити особливості політичних конфліктів у посткомуністичних державах 90-х років ХХ століття. Визначити ознаки транзиту політичного режиму від демократії до

	авторитаризму.
5	Тема: Політичні партії у процесах ескалації і врегулювання конфліктів. Основні питання: Поняття «політична партія». Політичні партії як суб'єкти конфліктної взаємодії. Основні складові існування політичних партій за Дж. Лапаломбарою. Історія становлення політичних партій за М. Вебером. Типологія політичних партій. Провладні і опозиційні партії. Партійні системи. Типологія партійних систем Дж. Сарторі. Оцінка сучасної партійної системи в Україні. СРС: Окреслити партійну структурованість українського парламенту. Пояснити причини загострення політичних конфліктів партіями.
6	Тема: Підвищення рівня конфліктності суспільства під час виборів. Основні питання: Вибори – спосіб легітимізації політичної влади. Конфліктогенність виборчих кампаній. Конфлікти між кандидатами у період виборчих кампаній. Стадії виборчого процесу. Строки і базові правила організації електорального процесу. Процедури голосування. Типологія виборів. Виборні органи влади. Особливості проведення виборів у різних державах. Поняття виборчих систем. Мажоритарна, пропорційна, змішана і гібридні виборчі системи. СРС: Розкрити специфіку проведення виборів на прикладі однієї держави. Проаналізувати різницю організації виборчих кампаній під час президентських і парламентських виборів. Розкрити особливості політико-правового статусу мера Києва як столиці України.
7	Тема: Політична культура і свідомість: витоки конфліктогенності. Основні питання: Підходи до визначення політичної культури. Типи орієнтацій у політичній культурі. Типологія політичної культури Г. Алмонда і С. Верби. Політична культура і контркультура. Структура політичної культури. Поняття політичної свідомості. Типологія політичної свідомості. Маніпулювання політичною свідомістю. СРС: Окресліть трансформацію політичної культури у період після Другої світової війни. Охарактеризуйте стан політичної свідомості українських громадян.
8	Тема: Політичні еліти та лідерство як рушійна сила динаміки конфліктів. Основні питання: Теорія елітизму (В. Парето, Г. Моска, Р. Міхельс). Ціннісний і функціональний підхід до політичного елітизму. Поняття «політична еліта». Співвідношення категорій «політична еліта» і «політичний клас». Концепція плюралізму еліт. Закон циркуляції еліт В. Парето. Типологія політичних еліт. Шляхи формування політичної еліти. Механізми оновлення політичних еліт. Еліти у вирішенні політичних і соціальних конфліктів. Феномен лідерства. Сутність «політичного лідерства». Лідерство як вплив і як управлінський статус. Співвідношення лідерства і керівництва. Характерні риси політичного лідера. Типологія політичного лідерства за М. Вебером, Г. Лассуеллом. СРС: Пояснити роль еліти у процесах політичної модернізації. Розкрити мобілізаційну функцію політичної еліти у суспільних протестах. Розкрити способи формування політичного лідерства.
9	Тема: Міжнародна політика як поле зіткнення національних інтересів держав. Основні питання: Поняття міжнародної і зовнішньої політики: спільне і відмінне. Особливості міжнародної політики. Стратегічні і специфічні національні інтереси. Міжнародні політичні конфлікти. Національна безпека держави. Структура міжнародних організацій. Міжнародний тероризм як конфлікт мусульманського і західного світів. Сучасна криза глобалізації: причини і наслідки. Глобалізація і регіоналізація як політичні виклики для України. Місце України у системі міжнародних відносин. Територіальні спори України з іншими державами. Міжнародний збройний конфлікт на Донбасі: світовий,

регіональний і національний виміри. Боротьба України на міжнародній арені за повернення анексованої АР Крим.

СРС: Окреслити роль нестатусних акторів у міжнародній політиці. Пояснити суть політики американізації та європеїзації. Розкрити суть інституційних проблем ЄС.

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять:

Семінарські заняття мають на меті розвиток у студентів вміння працювати з науковою літературою, готувати виступи на базі попередньої аналітичної роботи, формулювати та відстоювати свою позицію, брати активну участь у дискусії.

Семінарське заняття №1

Тема 1. Основи і сучасні тенденції політичної науки.

Мета: засвоєння базових основних категорій політичної науки і трендів її розвитку в світі і Україні

У результаті формується система знань щодо становлення політичної науки, взаємозв'язків між різними поняттями, а також відбувається усвідомлення тенденцій сучасних політичних процесів

Семінарське заняття №2

Тема 2. Конфліктогенність політики і політичної влади

Мета: оцінка специфіки політики і політичної влади в контексті їх конфліктогенного потенціалу.

У результаті семінарського заняття формуються уявлення про розуміння політики як процесу взаємоузгодження соціальних інтересів і влади як відносин володарювання і підкорення.

Семінарське заняття №3

Тема 3. Держава – головний політичний інститут.

Мета: формування комплексних знань щодо розуміння держави як базового політичного інституту.

У результаті студенти мають можливість виокремити головні особливості держави, розуміти специфіку організації органів державної влади, розрізняти форми державного правління і форми державного устрою.

Семінарське заняття №4

Тема 4. Специфіка конфліктів за умов різних типів політичних режимів.

Мета: вивчення типів політичних режимів та формування специфічних рис конфліктогенності за умов реалізації кожного з них.

У результаті студенти можуть сформулювати позиції впливу тоталітаризму, авторитаризму і демократії на протікання конфліктів у суспільстві.

Семінарське заняття №5

Тема 5. Політичні партії у процесах ескалації і врегулювання конфліктів.

Мета: виокремлення різних підходів до функціонування політичних партій у контексті суспільних конфліктів.

У результаті семінарського заняття студенти засвоюють комплексні знання щодо підходів розгляду поняття політичних партій, їх типології, специфіки діяльності в Україні і оцінки їх діяльності щодо конфліктної суспільної взаємодії.

Семінарське заняття №6

Тема 6. Підвищення рівня конфліктності суспільства під час виборів.

Мета: визначення впливу виборів на зростання конфліктогенності у суспільстві. оцінка специфіки проведення виборчих кампаній у різних в Україні у період незалежності.

У результаті семінарського заняття студенти розуміють спосіб впливу виборчих процедур на підвищення рівня зіткнення інтересів різних соціальних груп, політичних партій та їх прихильників.

Семінарське заняття №7

Тема 7. Політичні лідерство та еліти як рушійна сила динаміки конфліктів.

Мета: вивчення характеристик політичної еліти крізь призму мобілізації і інтеграції громадян у суспільних конфліктах. визначення базових підходів до вивчення феномену лідерства і окреслення специфіки формування іміджу як позитивного образу.

У результаті семінарського заняття студенти сформулюють знання щодо теорій елітизму, сучасних підходів до вивчення політичних еліт, їх типології і способів оновлення, отримають комплексні знання щодо підходів до визначення політичного лідерства, його типології, механізмів формування.

Семінарське заняття №8

Тема 8 .Політична свідомість і культура: витоки конфліктогенності.

Мета: пояснення особливостей, моделей та підходів до вивчення політичної культури і свідомості через усвідомлення їх конфліктного потенціалу.

У результаті семінарського заняття студенти розуміють підходи до вивчення політичної культури і свідомості, їх типологію, способи впливу політичних суб'єктів на мислення громадян, а також особливості політичної соціалізації.

Семінарське заняття №9

Тема 9. Міжнародна політика як поле зіткнення національних інтересів держав.

Мета: засвоєння принципів реалізації міжнародної політики у контексті балансування інтересів держав, визначення основ, пріоритетів і засад здійснення зовнішньої політики України.

У результаті студенти отримують розуміння підходів до визначення міжнародної і зовнішньої політики, структури міжнародних організацій, а також розуміють місце України у системі міжнародних організацій, визначення курсу на вступ на ЄС на НАТО, закріпленій у Конституції.

6. Самостійна робота студента

З метою поглиблення знань студентів з дисципліни, отримання досвіду самостійної роботи з науковою літературою пропонується самостійне опрацювання наукової літератури з проблемних питань політичної науки. Від студентів вимагається знання основних проблем та визначень семінарських тем, вільне володіння категоріальним апаратом із дисципліни.

Крім того студенти мають самостійно розглянути завдання призначені для самостійної роботи і на основі цієї інформації вільно відповідати на поставлені питання.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Вивчення дисципліни проводиться згідно існуючої методики організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, що передбачає питому вагу самостійної роботи студентів. Семінарські заняття поглиблюють теоретичні знання з відповідних тем навчальної дисципліни,

закріплюють практичні навички дискусій, відстоювання своєї наукової позиції, роботи з літературою, а також формують уміння оцінки, аналізу й управління електоральними процесами і конфліктами, що з ними пов'язані, за допомогою практичних завдань.

Відвідуваність і виконання завдань

Активна участь студента на практичних заняттях є обов'язковою і буде вимагатись. Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях. Немає конкретної кількості пропущених практичних занять, які потребуватимуть самостійного опрацювання студентом відповідних тем (виконання завдань) і додаткового спілкування з цього приводу з викладачем. Разом з тим, студент, який пропустив практичні заняття, може отримати низький рейтинг, який не дозволить допустити такого студента до заліку. В такому разі теми з пропущених семінарських занять мають бути обов'язково вивчені. Контроль знань (розуміння) студента пропущених тем відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, доступним на сайті кафедри соціології, або під час перерви у навчальному занятті («на парі»). Студент, який виконає відповідні завдання (відповідь на питання) отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей (виконання завдання).

Студенти, які пропустили практичні заняття, можуть не допустити зниження підсумкового рейтингу, своєчасно (протягом семестру) опрацювавши відповідні теми і виконавши завдання, передбачені для пропущених занять. Не треба чекати наближення заліково-екзаменаційної сесії для відповідного спілкування з викладачем. Варто це робити як тільки студент буде готовий продемонструвати свої знання і навички з пропущених тем занять.

Теми і завдання для практичних занять передбачені робочою програмою дисципліни, доступною з особистого кабінету студента в системі «Кампус» або на сайті кафедри соціології.

На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням. Використовувати зазначені (та інші подібні) засоби для розваги чи спілкування під час заняття не варто. Відповідати на питання викладача, читаючи з екрану смартфона, ноутбуку чи з підручника не варто також. Це характеризує рівень підготовки студента не з кращого боку.

Студент на практичному занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням), однак висловлювати позицію, читаючи з аркуша паперу не варто. Це також характеризує рівень підготовки студента не з кращого боку.

Форми роботи

Тематика лекцій висвітлена у робочій програмі дисципліни. Вітаються питання від студентів до викладача під час лекції. Викладач може ставити питання окремим студентам або загалом аудиторії. Допускається і вітається діалог між студентами і викладачем на лекції.

Семінарські заняття мають на меті розвиток у студентів вміння працювати з науковою літературою, готувати виступи на базі попередньої аналітичної роботи, формулювати та відстоювати свою позицію, брати активну участь у дискусії.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

(інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності)

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: [опитування за темою заняття, виконання завдань](#)

Календарний контроль: [проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу](#).

Семестровий контроль: [залік](#)

Оцінювання та контрольні заходи

1. Рейтинг студента з навчальної дисципліни складається з балів, що він отримує за:

- участь у дискусіях на лекціях;
- виконання модульної контрольної роботи;
- робота на семінарських заняттях (9 семінарських занять).

2. Критерії нарахування балів.

2.1. Участь у дискусіях на лекціях (до 16 балів);

2.2. Модульна контрольна робота оцінюється із 30 балів. Контрольне завдання цієї роботи складається з трьох питань з переліку, що наданий у Додатку А. Кожне із запитань оцінюється у 10 балів:

- «відмінно» – повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 27-30 балів;
- «добре» – достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями – 22-26 балів;
- «задовільно» – неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки – 16-21 балів;
- «незадовільно» – відповідь не відповідає вимогам на «задовільно» – 0 балів.

2.3. Робота на семінарських заняттях оцінюється із 6 балів за такими критеріями:

- «відмінно» – творчий підхід до розкриття проблеми – 6 балів;
- «добре» – глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція – 4-5 балів;
- «задовільно» – обґрунтоване розкриття проблеми з певними недоліками – 3 балів;
- «незадовільно» – завдання не виконане, – 0 балів.

2.4. Заохочувальні бали

Всього не більше 10 балів за такі види робіт:

- за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, конкурсах студентських робіт, публікації);
- участь у факультетських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

3. Умовою позитивного проходження першого календарного контролю є отримання не менш, ніж 15 балів. Умовою позитивного проходження другого календарного контролю є отримання не менш, ніж 30 балів.

4. Сума рейтингових балів, отриманих студентом протягом семестру переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею. Якщо сума балів менш ніж 60, студент виконує залікову контрольну роботу. У цьому разі сума балів за виконання МКР та залікову контрольну роботу переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею.

4. Студент, який у семестрі отримав не менш ніж 60 балів, може взяти участь у складанні заліку. У цьому разі, бали отримані ним на контрольній роботі є остаточними.

6. Таблиця переведення рейтингових балів до оцінок.

Бали	Оцінка
100...95	Відмінно
94...85	Дуже добре
84...75	Добре
74...65	Задовільно
64...60	Достатньо
Менше 60	Не задовільно

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації студентам

Працюючи на лекції студенту варто конспектувати основні поняття, ознаки, класифікації, визначення, алгоритми, про які розповідатиме викладач. Якщо студент буде уважно слухати, фіксувати відповідний матеріал, потім прочитає цей текст, застосує його при вирішенні завдання чи підготовці до практичного заняття. Якщо після цього студент презентує свою обґрунтовану позицію (думку), критично оцінить позиції (думки) інших студентів, ставитиме питання викладачу та студентам – обсяг засвоєного ним навчального матеріалу і глибина його розуміння збільшуватиметься в рази.

Готуючись до практичного заняття студент має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, бажано ознайомитись з додатковими ресурсами в мережі. При виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений студент не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж студент не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовлятися від відповіді на питання викладача. Навіть якщо студент не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. При цьому не треба боятися помилитися – одним з важливих завдань вивчення гуманітарних дисциплін є вироблення вміння логічно мислити і відповідно висловлювати власні думки. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи студента і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й зекономити зусилля при проходженні семестрового контролю.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено к.політ.н., старшим викладачем Яковлевою Неллі Іллівною, старшим викладачем Северинчиком Олексієм Павловичем

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 3 від 13.10.2020)

Погоджено Методичною радою університету (протокол № 5 від 14.01.2021)

ПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Порушення легітимності тягне за собою політичну відповідальність. Що може бути прикладами політичної відповідальності і чому? Визначте поняття «легітимність».
2. Чим визначається різниця між типами республік?
3. Яке з понять є ширшим, за своєю сутністю, державна чи політична влада? Аргументуйте відповідь і визначте кожне поняття.
4. Чим політичні партії відрізняються від громадських організацій і суспільно-політичних рухів?
5. До якої гілки влади відноситься президент як голова держави в Україні?
6. Чи суперечить монархія принципам демократії?
7. Розкрийте сутність взаємозв'язку держави і громадянського суспільства.
8. Як корелюються між собою терміни «політика» і «влада»? Визначте специфіку кожного поняття.
9. Для якої форми державного устрою характерний бікамералізм і чому?
10. Якими є головні тенденції сучасного політичного розвитку України?
11. Сформулюйте закономірності функціонування політичної системи.
12. Наведіть приклад соціально-політичного конфлікту та окресліть можливі шляхи його розв'язання.
13. Якщо розглядати ЄС за сутнісними ознаками державних устроїв, то до якого типу державного устрою можна віднести це об'єднання і чому?
14. Якими є найбільш ефективні методи врегулювання політичних конфліктів?
15. Сформулюйте основні причини трансформації політичних режимів від демократії до авторитаризму?
16. У чому сутність концепції «громадянського суспільства»? Оцініть рівень розвитку громадянського суспільства в Україні.
17. Яка різниця між поняттями «легальність» та «легітимність»? За яких обставин влада перестає бути легітимною?
18. Чому в парламентах світу виникає потреба в створенні коаліцій?
19. Охарактеризуйте трансформацію партійної системи в Україні у період Незалежності
20. Чому під час виборів посилюється конфліктогенність суспільства?